

MONOGRAFIA COMUNEI GURAHONȚ

CADRUL ISTORIC

De-o parte și de alta a riului Crișul Alb înconjurată de dealuri semețe unele acoperite cu falnici goruni și fagi iar altele pleșuve arătându-și fața pietroasă și dură se întinde Depresiunea Gurahonțului, o depresiune închisă parțial în zona piemontană a munților Zărand.

Comuna Gurahonț, despre care voi vorbi în aceasta monografie, este situată în partea de est a județului Arad. Se învecinează cu teritoriile comunelor: Brazii, Pleșcuța, Almaș și Dieci. Distanța până la municipiul județului, Arad, este de 100 km. Atestarea documentară a localității Gurahonț datează din 1386.

Denumirea și atestarea documentară a satelor aparținătoare comunei Gurahonț sunt:

- Sat Bonțești atestat documentar 1441
- Sat Dulcele atestat documentar 1561
- Sat Feniș atestat documentar 1553
- Sat Hontîșor atestat documentar 1441
- Sat Iosaș atestat documentar 1486
- Sat Mustești atestat documentar 1439
- Sat Pescari atestat documentar 1553
- Sat Valea Mare atestat documentar 1439
- Sat Zimbru atestat documentar 1553
- Sat Iosășel atestat documentar 1553, în prezent este strada Iosășel a localității Gurahonț, iar cătunul Brusturescu este inclus actualmente în componența satului Zimbru și este atestat documentar în 1597.

Localitatea Gurahonț la începuturi purta numele de GROHONCH sau HONZTOK. După cel de-al doilea război mondial, Gurahonțul a făcut parte din categoria administrativă a raioanelor, fiind reședință de raion din regiunea Crișana, adică Raionul Gurahonț. Cursurile de apă care străbat comuna sunt: râul Crișul Alb, care parcurge teritoriul comunei pe o distanță de aproximativ de 7 km., Valea Zimbrului,

afluent al Crișului Alb, care străbate comuna pe o distanță de 12 km. cu afluenții: Valea Raiului, Valea Mare, Valea Răului, Valea Zimbruț și Valea Luști. Alte văi care se varsă în bătrânul Criș sunt: Valea Honțișorului, Valea Pescariului, Valea Musteștiului și Valea Cremenoasei.

Săpăturile arheologice efectuate în satul Iosășel ne-au dezvăluit urme de civilizație încă din perioada Paleoliticului timpuriu. Arheologii Marton Roșca, în 1925 și Lucian Roșu, în 1967 au descoperit topoare cioplite la un capăt, lancolete, vârfuri de lănci, răzuitoare, dălți, lame, etc. Cele mai vechi monede descoperite în Zărand sunt drahmele de argint. Descoperirile monetare de la Feniș cuprind monede care au, în general, pe verso capul lui Hercules iar pe cealaltă parte calul și călărețul, ambele efigii destul de degenerate. În satul Zimbru s-au descoperit așezări miniere și opaițul roman de la Ponorăș – Zimbru, acestea dovedind că ținutul nostru ar fi fost încadrat în fosta provincie Dacia – Romană.

Cu toate vitregiile istorice ale secolelor IV – X, populația autohtonă romanizată din ținutul Gurahonțului și zonele din jur își păstrează nealterată ființa, limba, tradițiile și formele social – politice de organizare cristalizându-se o populație românească. Potrivit relatărilor lui Anonimus, în jurul anului 900 teritoriile la nord de Mureș intrau în componența ducatului condus de Menumorut situat între Tisa, Mureș, Someș. Aici este amintit și râul „Iousaz” (pârâul Iosașului, Iosășelului) afluent al Crișului Alb din zona Gurahonțului.

În conscripția domeniului Șiriei din 1525 figurează mai multe sate din zona Gurahonț ca: Honțișor cu 10 familii, Mustești cu 19 familii, Mădrigești cu 10 familii, Secaș cu 15 familii și o casă părăsită. Conscripția confirmă încă o dată existența instituției cneziale și structura feudală a acestor locuri, precum și sistemul de obligații (dări și bani).

După căderea Ungariei medievale în 1542 se înființează principatul Transilvaniei, căruia îi aparținea și Brazii. În 1552 după căderea Timișoarei, turcii înaintează și în direcția Crișului Alb punând stăpânire pe cetățile Ineu și Dezna. Brazii intra sub dominație otomană. Satele sunt dăruite unor spahii. Astfel, Gurahonțul și Brazii în 1574 sunt menționate în proprietatea lui Baiazid, Feniș în proprietatea spahiului Bali, Iosașul în proprietatea spahiului Geafar iar zimbrul în proprietatea pașei

Osman. După victoria de la Șelimbăr a lui Mihai Viteazul întreaga zonă a văii Crișului Alb intră sub autoritatea lui Mihai. După asasinarea lui Mihai Viteazul la Câmpia Turzii aceste sate sunt trădate de mercenarii lui Basta și intră în proprietatea unor familii maghiare: Valea Mare – familia Eornis, Gurahonț – familia Boroșbeny, etc.

Sfârșitul secolului XVIII și primele decenii ale secolului XIX se caracterizează prin pătrunderea relațiilor capitaliste în economie, dar mai ales în agricultură. Crește lupta pentru eliberarea națională a românilor din Transilvania. În acest sens se remarcă munca susținută a intelectualilor români crescuți în Preparandia din Arad. Se dă o luptă susținută împotriva tendințelor de maghiarizare a populației autohtone românești precum și împotriva administrației maghiare. Poporul român dorește ca în administrație să fie introdusă limba română.

Succesele lui Avram Iancu în Munții Apuseni au avut o influență hotărâtoare asupra populației de aici. Mulți tineri au fugit și s-au înrolat în legiunile lui Iancu. Fiind grav bătut de oștile lui Iancu, Hatvany cu rămășițele trupelor sale se retrage prin Hălmagiu către Brazii. Pentru a se răzbuna din cauza înfrângerilor suferite, Hatvany pune la cale împușcarea lui Dobra și spânzurarea lui Buteanu. Ajunși la Iosășel au ordonat spânzurarea lui Buteanu de creanga unei sălcii lângă podul de peste Crișul Alb. Conducându-l la locul de pierzanie, Buteanu protestă că are – salvul conductus – de la Kosuth, dar văzând că totul este în zadar a spus: „Eu mor, dar nu mă tem de moarte căci am stat zi de zi în fața ei, dealtfel frații mei vor răzbuna moartea mea violentă.” Singur și-a pus ștreangul de gât pentru ca să nu-l strângă mâna dușmanului. Împreună cu el au mai fost spânzurați trei localnici: preotul și primarul din Iosaș și primarul din Iosășel.

Ulterior, în anul 1869 din inițiativa lui Dionise Păscuțiu din Arad, cu ajutorul donațiilor personale ale oamenilor simpli s-a ridicat pe locul unde-a fost înmormântat o troiță pe care sunt gravate următoarele cuvinte: „Aici a fost spânzurat de unguri Ioan Buteanu, tânărul prefect al legiunii Zarandului de la 1848. În dimineața zilei de 23 mai 1849, prins mișelește la Abrud de maiorul Hatvany el a fost legat de tun și a fost dus de-a lungul Văii Crișului Alb până aici. Martir al idealului românesc s-a stins liniștit răzbunat de victoriile strălucite ale lui Iancu la Abrud.”

De-abia în anii 1865 – 1867 în majoritatea comunelor din comitatul Arad, ca urmare a presiunii maselor românești s-a adoptat limba oficială română și s-au instalat notari români în multe comune.

În vâltoarea luptelor revoluționare care-au dus la prăbușirea monarhiei Austro-Ungară, în tot ținutul Aradului apar primele Consilii Naționale Române. La 8 noiembrie 1918 Adunarea Populară din Gurahonș – Brazii alege Consiliul Național Român, paralel cu acesta se constituie și Garda Națională Română. Din aceasta fac parte: Băbuția Teodor locotenent din Mădrigești, Halic Vasile sublocotenent din Iosășel, Sărac Octavian din Feniș și mulți alți subofițeri, gradați și soldați.

Ziua de 17 septembrie 1944 a marcat punctul culminant al luptelor purtate în această zonă, deoarece intenționând să pătrundă pe Valea Crișului Alb, Divizia a 4-a infanterie – hortistă reia ofensiva cu toate forțele pe direcția Ineu – Sebiș, paralel cu atacuri secundare pe direcția Beliu – Prunișor și Lipova – Șilindia. Sacrificiile eroilor neamului căzuți în această zonă nu au fost zadarnice. După aproape o săptămână de la începutul ofensivei inamice pe Valea Crișului Alb sub loviturile nimicitoare ale armatei române trupele hortiste sunt nevoite să se retragă, fiind alungate în noaptea de 21 – 22 septembrie 1944 peste granița de vest de Arad, restabilindu-se frontiera de stat a României.

Din faptele relatate reiese că zona în care trăim s-a integrat în principalele momente și evenimente istorice, plătind tribut de sânge pentru apărarea acestor meleaguri și păstrarea lor pentru vecie.

Și în timpurile de pace mai sunt evenimente deosebite cum ar fi furtunile naturale, astfel inundația cea mai mare a fost în 1970, când Valea Honțișorului a ieșit din matcă în urma unei ploi torențiale în ziua de 7 iulie distrugând tot ce a găsit în cale, chiar și o femeie și un copil din comuna învecinată și care au fost găsiți morți. Tot atunci a fost distrus gardul și o parte din vegetația parcului dendrologic. Aceste distrugerii, deși greu, s-au refăcut, mai puțin viețile omenești. Au mai fost inundații între anii 1995 și 2000, când la revărsarea Crișului Alb, de această dată, au fost inundate case, a fost întreruptă circulația și au fost distruse culturile. După toate acestea s-au executat lucrări de îndiguire, atât a Crișului Alb cât și a Văii

Honțisorului, pe perimetrul comunei de atunci nemaîntâmplându-se asemenea evenimente.

CONDIȚII FIZICO-GEOGRAFICE

Relieful este variat, compus din lunci, câmpie, dealuri, terase și versanți. Ca relief lunca este slab ondulată, predominând formele pozitive de mezorelief, este mecanizabilă și pedologic se caracterizează prin soluri puternic humifere cu fertilitate potențială mare. Roca mamă în luncă este constituită din pietrișuri și nisipuri grosiere. Zona deluroasă ocupă o suprafață însemnată și se constituie într-un complex de dealuri cu diferite expoziții fragmentate puternic de văi înguste. Prezentată în ansamblu, zona deluroasă are două aspecte: dealurile propriu-zise și dealurile din zona piemontană. Reacția solului se prezintă astfel: la arabil, din 2184 ha. 393 ha.(18%) sunt acide, 1419 ha.(65%), mai slab acide 132 ha.(6%) – reacție neutră iar 240 ha.(11%) au reacție alcalină.

Aprovizionarea solului cu fosfor mobil este:

16%	350 ha	foarte slabă
43%	939 ha.	slabă
22%	480 ha.	bună
19%	415 ha.	foarte bună

Aprovizionarea solului cu potasiu mobil este de:

30%	655 ha.	slabă
41%	896 ha.	mijlocie
19%	415 ha.	bună
10%	218 ha.	foarte bună

Aprovizionarea solului cu azot este următoarea:

60%	1310 ha.	slabă
30%	665ha.	mijlocie
10%	218 ha.	bună

Pășunile sunt în suprafață de 3459 ha. iar fânețele 1150 ha. din care:

7%	323 ha.	puternic acide
12%	553 ha.	moderat acide
63%	2904 ha.	slab acide
14%	645 ha.	neutre

4%	184 ha.	slab alcaline
----	---------	---------------

La pășuni și fânețe aprovizionarea cu elemente chimice este:

75%	3457 ha.	slabă cu potasiu
10%	460 ha.	mijlocie
10%	460 ha.	bună
5%	231 ha.	foarte bună

În vederea creșterii potențialului productiv al solului de pe teritoriul comunei Gurahonț se recomandă lucrări de amendare a solurilor acide iar pentru creșterea rezervei de elemente nutritive din sol să se administreze îngrășăminte organice și chimice.

Comuna Gurahonț are o climă relativ dulce față de restul zonelor delutoase și muntoase, aceasta datorându-se faptului că este înconjurată de dealuri și munți, fiind astfel ferită de vânturi foarte puternice care-ar putea provoca viscole sau ar putea determina temperaturi foarte scăzute. Se încadrează în tipul climatic temperat continental moderat cu ușoare influențe submediteraneene. Pentru caracterizarea regimului climatic voi prezenta câteva date preluate de la Stația Meteorologică Gurahonț reprezentative pentru zona luată în studiu.

Temperatura medie multianuală este de 10,7 grade Celsius. Luna cea mai caldă este iulie cu temperatura medie de 21,4 grade C. Luna cea mai rece este ianuarie cu temperatura medie de 1,4 grade C. În general iernile sunt blânde fiind numeroase cazurile în care nu s-a înregistrat nici o medie negativă. Temperatura medie a perioadei vegetative (1 aprilie – 1 octombrie) este de 7,6 grade C. Data medie a primului îngheț este 21 octombrie. Data medie a ultimului îngheț este 21 aprilie. Înghețul cel mai târziu a fost înregistrat în 1934 la 21 mai. Numărul zilelor de iarnă (temperaturi maxime sub 0 grade C) este de 24,3 zile. Numărul zilelor de vară (temperaturi maxime peste 0 grade C) este de 93,5 zile. Numărul mediu al zilelor cu temperaturi tropicale de peste 30 grade C este de peste 30 zile. Vântul dominant în zonă este cel din sectorul sud-estic. De menționat este frecvența destul de ridicată a vânturilor din sectorul nordic care aduc mase de aer rece.

Frecvența vânturilor pe anotimpuri este următoarea:

- iarna din sectorul sudic (17,3% în decembrie și 17,1% în februarie)
- primăvara din sectorul nordic (15,2% în aprilie)

Umiditatea relativă medie anuală atinge valori mari (77%) fiind influențată de frecvența ridicată a maselor de aer de origine atlantică și mediteraneană.

Precipitațiile medii anuale au valori de 564,2 mm cu variații mari de la un an la altul. Pe anotimpuri repartiția precipitațiilor este următoarea:

- vara 33%
- iarna 20%
- primăvara 25%
- toamna 22%

Ploile torențiale cad în general în lunile de vară fiind produse de nori ai frontului rece contribuind la aceasta și factorii locali. Numărul mediu al zilelor cu ninsoare este de 18,3. cele mai numeroase zile fiind în luna ianuarie. Data medie a primei ninsori este 1 decembrie și a ultimei ninsori este 12 martie.

Resursele comunei Gurahonț constă în rezerve de piatră de construcție (granit, andezit), resurse energetice, mai precis hidro-energetice, cum este microcentrala de pe Valea Zimbrului cu o putere instalată de 132 kw., resurse nemetalifere cum sunt minereurile complexe de pe Valea Zimbrului, momentan exploatarea fiind sistată. Principala bogăție este pământul acoperit în mare parte cu pădure și pășuni iar pe văi se practică o agricultură cu înființare de culturi vegetale și creșterea animalelor. Resurse turistice – parcul dendrologic „Arboretumul Sylva” Gurahonț, rezervația naturală de laur în „Dosul Laurului” pe Valea Zimbrului și rezervația Baltele.

„Arboretumul Sylva”

Este așezat pe malul stâng al Crișului Alb în localitatea Gurahonț și este un parc dendrologic cu specii de arbori și arbuști aduși de pe tot globul pământesc, are o suprafață de 12,8 ha. și este traversat de Valea Honțisorului. Merită să ne oprim puțin asupra acestui obiectiv din comună întrucât este un parc unicat în Europa prin speciile care-l populează iar atenția vizitatorului este reținută prin frumoasa lui așezare peisagistică dar și prin arborii autohtoni și exotici viguroși și bine dezvoltati. Acest parc a luat ființă în 1965 prin grija ing. Ștefan Eusebiu. Totuși la origini stă „Grădina lui Boroșbeny” fostul proprietar al acestui domeniu și a frumoasei clădiri

în care se află sediul parcului. S-a găsit și un „Jurnal de grădină” care vorbește despre un parc în perioada 1892 – 1898 care menționează primele plantări încă din 1750. Actualul parc are și un mic lac cu bărcuțe pentru agrementul celor care-l vizitează.

Rezervația botanică „Dosul Laurului” din satul Zimbru

Rezervația are o suprafață propriu-zisă de 0,8 ha. Rezervația este adăpostită într-un luminiș cu o suprafață de aproximativ 300 mp înconjurată de o pădure de fag bine închegată și umedă care împreună cu masivele din jur ferește rezervația de vânturi păstrând un climat blând cu temperaturi ce iarna nu coboară cu mult sub – 10 grade C, iar vara este răcoroasă și umedă. În România este singura rezervație de laur. Ea a fost menționată la sfârșitul sec XIX de botanistul Simonkai care vorbește de câteva grupe răzlețe. A fost declarată monument al naturii și pusă sub protecția legii prin Jurnalul Consiliului de Miniștrii nr. 645/1938.

Rezervația Baltele

Rezervația se găsește pe pășunea comunei Gurahonț. Suprafața ocrotită de cca 2 ha. nu este delimitată cu precizie. Această rezervație botanică s-a constituit datorită prezenței speciei ierbacee rare *Centaurea Simonkaiana* unicat în județ. A fost pusă sub ocrotire oficială prin Hotărârea nr.1/1995 a Comisiei Administrative – Prefectura județului Arad.

POPULAȚIA

Voi prezenta cu ajutorul graficelor și tabelelor ce urmează evoluția populației comunei Gurahonț așa cum rezultă din datele înregistrate la recensământele din 1966, 1977, 1992 și 2002:

Anul	1966	1977	1992	2002
Populația total	5656	5384	4895	4577

Datele expuse relevă o scădere constantă a comunei, cauzată în principal de procesul de creștere a populației urbane datorat schimbărilor structurale care-au avut loc în domeniul modernizării sistemului socioeconomic la nivel național. Se constată faptul că cea mai accentuată scădere are loc în satele îndepărtate de centrul de comună datorită faptului că acestea nu oferă posibilitatea unor locuri de muncă salariate pe fondul unui potențial de dezvoltare agrozootehnică.

1994	2002
Total - 4990	Total - 4577
bărbați - 2486	bărbați - 2274
femei - 2504	femei - 2303

- pe naționalități

- români - 4917.....	4518
- maghiari - 33	28
- germani - 6	4
- rromi - 24	20
- alte naționalități - 10	7

- pe grupe vârstă

Categorie	1994			2002		
	Total	Bărbați	Femei	Total	Bărbați	Femei
0 - 6 ani	102	53	49	270	140	130
7 - 14 ani	606	301	305	398	201	197
15 - 18 ani	218	119	99	327	159	168
19 - 30 ani	650	319	331	895	445	450
31 - 50 ani	1469	728	741	881	436	445
51 - 62 ani	888	434	454	802	410	392
63 - 80 ani	871	441	430	901	440	461
peste 80 ani	186	91	95	103	43	60
Total	4990	2486	2504	4577	2274	2303

Din aceste grafice reiese că structura pe vârste este dereglată pentru că cei de la baza piramidei sunt mai puțini decât cei din vârf, în mod normal cei de la bază ar trebui să fie mai mulți pentru a-i putea ajuta și întreține pe cei vârstnici. Această variație a vârstelor este influențată de condițiile de viață, de legile din acea perioadă, de starea de sănătate. În cei doi ani prezențați se observă o populație mai mare la cei de vârstă mijlocie adică cei născuți între anii 1944 și 1989 când legile nu permiteau întreruperi de sarcini sau tratamente împotriva acestora. După 1990 aceste legi au fost abrogate fiecare familie este liberă să aibă câți copii dorește observându-se astfel o scădere a populației și a numărului de nașteri aceasta și datorită pretențiilor de viață mult mai ridicate pentru fiecare copil.

O analiză a sporului natural al populației la nivelul anilor 1993, 1997, 2000 pe primele șase luni ale fiecărui an pune în evidență valoarea negativă a indicelui la nivelul comunei și accentuarea sa negativă astfel:

Anii	1993	1997	2000
Născuți vii	52	46	42
Decedați	70	90	92
Populația	4958	4896	4734
Spor natural	-3,6/1000	-8,9/1000	-10,5/1000

Mortalitatea infantilă este neînsemnată înregistrându-se în ultimii 10 ani doar un singur caz.

Populația activă totală structurată pe grupe de vârstă:

Vârsta/sex	Bărbați	Femei	TOTAL	%
14 – 29 ani	420	390	810	26
30 – 49 ani	436	445	881	28
50 – 62 ani	407	395	802	26
peste 62 ani	284	356	640	20
TOTAL	1547	1586	3133	100

Populația ocupată – total:

Ramuri Vârsta	Agricultură		Silvicultură		Industria		Construcții		Servicii		TOTAL	
	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	F	B
14 – 29 ani	279	346	38	-	11	25	12	-	37	42	413	377
30 – 49 ani	116	269	184	-	14	58	27	1	82	91	418	424
50 – 62 ani	168	220	80	8	15	41	32	-	10 6	11 8	387	401
peste 62 ani	284	253	-	-	-	-	-	-	72	31	356	284
TOTAL	1001	928	302	8	40	12 4	80	1	29 7	28 2	1574	1486

Populația inactivă

Populația inactivă	Sex		TOTAL
	B	F	
Pensionari	290	310	600
Casnice	-	150	150
Copii, elevi, studenți	397	369	766
Altă situație	20	30	50
TOTAL	707	859	1566

Șomeri – total – 73 din care – bărbați – 25

- femei – 48

din care : - beneficiari ajutor șomaj – 14

- beneficiari alocații de sprijin – 209

- beneficiari de ajutor social – 72

Structură pe vârstă:

Vârsta/sex	B	F
14 – 29	7	13

30 – 49	12	27
50 – 62	6	8

NIVEL DE ȘCOLARIZARE

Migrația - au venit în localitate după 1989 un număr de persoane după cum urmează:

1989 – 2000

- dintr-un oraș – 41

- dintr-un sat – 18

Categorie socio-profesională	Vârsta Ani	Sex	
		M	F
Pensionari	60 – 65	2	2
Casnice	19 – 25	-	3
Intelectuali	26 – 49	8	10
Studii medii	25 – 30	1	8
Muncitori	20 – 38	15	10
TOTAL	59	26	33

2001 – 2003

- dintr-un oraș - 14

- dintr-un sat - 4

Categorie socio-profesională	Vârsta Ani	Sex	
		M	F
Pensionari	60 – 65	1	1
Casnice	19 – 25	-	2
Intelectuali	26 – 49	2	2
Studii medii	25 – 30	-	2
Muncitori	20 – 38	3	5
TOTAL	18	6	12

Au plecat din localitate după 1989 un număr de persoane după cum urmează:

1989 – 2000

- într-un oraș – 35
- într-un alt sat – 5
- într-o altă țară – 7

Categorie socio-profesională	Vârsta Ani	Sex	
		M	F
Pensionari	68 – 75	2	1
Casnice	22 – 24	-	2
Intelectuali	25 – 35	12	10
Studii medii	23 – 30	8	4
Muncitori	28 – 40	6	2
TOTAL	47	28	19

2001 – 2003

- într-un oraș – 33
- într-un alt sat – 5
- într-o altă țară – 5

Categorie socio-profesională	Vârsta Ani	Sex	
		M	F
Pensionari	68 – 75	2	3
Casnice	22 – 24	-	-
Intelectuali	25 – 35	14	8
Studii medii	23 – 30	6	5
Muncitori	28 – 40	3	2
TOTAL	43	25	18

Din tabele reiese că nu doar sporul natural negativ duce la scăderea populației comunei ci și sporul migrator negativ determinat de migrarea populației spre orașe sau chiar în alte țări unde muncesc în diferite domenii pentru a obține un câștig mai bun.

ECONOMIA

Situația economică a comunei Gurahonț poate fi analizată din două puncte de vedere: al cetățeanului și ca unitate administrativă. Cea mai mare parte a unităților economice din comună au parcurs deja un proces de reorganizare și structurare unele dintre ele schimbându-și profilul de activitate. Numărul unităților economice din comună sunt în număr de 179 din care de stat 5, particulare 173 și mixte 1. în funcție de mărimea lor, unitățile economice au un număr de angajați după cum urmează:

- până la 10 lucrători – 83 unități
- între 10 și 50 lucrători – 3 unități
- între 30 și 100 lucrători – 2 unități
- peste 100 lucrători – 1 unitate: SC „Agrozooindustrială” SRL care exploatează lemn, crește animale, cultivă 40 ha. pământ și reprezintă o perspectivă de luat în seamă pentru comuna noastră.
- persoane fizice autorizate – 85 care lucrează în tâmplării, croitorii, frizerii, pielării, prestări servicii în agricultură, diferite reparații, etc.

Din totalul de 1819 gospodării 40% adică 364 gospodării trăiesc exclusiv din agricultură, 40% adică 727 gospodării sunt preponderent agricole existând pensionari sau câte un salariat în componența lor, dar își lucrează și terenurile și cresc animale obținând în gospodărie 80% din alimentele necesare, 30% adică 546 gospodării sunt preponderent neagricole ceea ce înseamnă că mai multe persoane din gospodărie sunt salariați și își produc din agricultură doar o mică parte din produsele necesare, 10% adică 182 gospodării sunt neagricole, trăiesc din salarii nu dețin teren sau nu și-l lucrează.

Înainte de anul 1989 în comuna Gurahonț au fost cooperativizate satele: Gurahonț, Iosășel, Honțișor, Mustești, Bonțești, Iosaș, Feniș, Pescari și necooperativizate: Zimbru, Valea Mare și Dulcele. Producțiile din sectorul vegetal din anii cooperativizării au fost la fel de bune ca și în anii de după revoluție. Nu se poate

spune același lucru despre efectivele de animale care erau mult mai mari decât în momentul de față. Astfel:

Specia de animale	1989	2002
Bovine	2050	1201
Ovine + Caprine	710	320
Porcine	2020	2420
Cabaline	150	310
Păsări	10300	17300

Din acest tabel reiese scăderea mare a efectivelor în perioada de după 1989 la specia bovină, ovină + caprină și creșterea efectivului la specia porcină, cabalină și păsări. Suprafața agricolă pe gospodării se prezintă astfel:

Gospodării cu:	Număr gospodării
Fără teren agricol	129
Sub 1 ha.	594
1 – 3 ha.	455
3 – 5 ha.	305
5 – 10 ha.	57
10 – 25 ha.	13
Peste 25 ha.	2

În momentul de față producătorii agricoli se constituie în exploatații familiale, exploatații mixte conform OUG 108/2001 modificată cu Legea 166/2002. În acest fel în anul 2003 și 2004 s-au primit subvenții de stat pe produs în zootehnie și vegetal precum și pentru suprafețele de teren însămânțate corespunzător. Gospodării agroturistice atestate nu sunt dar neatestare cu condiții bune de cazare și chiar foarte bune sunt aproximativ 25 gospodării care asigură și mâncare de foarte bună calitate specifică zonei. În anul 2003 se pot menționa aproximativ peste 20 zile turist (adică 80 persoane au stat în zonă în medie 4 zile) iar turiști străini 45 zile turist (adică 15 persoane ori trei zile) în perioada iulie – august. Suprafața totală a comunei este de 16852 ha. din care suprafața agricolă 7147 ha. și suprafața neagricolă 9705 ha. Suprafața agricolă este formată din:

- arabil – 2184 ha.
- pășuni – 3459 ha.
- fânețe – 1150 ha.
- livezi – 354 ha.

iar suprafața neagră este formată din :

- păduri – 9039 ha.
- ape – 139 ha.
- drumuri și căi ferate – 270 ha.
- curți și construcții – 187 ha.
- teren neproductiv – 70 ha.

Din această suprafață, domeniul privat deține o suprafață agricolă de 6922 ha. formată din:

- arabil – 2112 ha.
- pășuni – 3440 ha.
- fânețe – 1018 ha.
- livezi – 354 ha.

și o suprafață neagră de 585 ha. formată din:

- păduri – 349 ha.
- ape – 52 ha.
- drumuri – 17 ha.
- curți și construcții – 153 ha.
- teren neproductiv – 14 ha.

Efectivele de animale în momentul de față se prezintă astfel:

Specia de animale	Număr de animale	Număr gospodării posesoare	Rasa
Bovine total	1207	600	BR , Pinzgau
din care vaci +	870	590	BR , Pinzgau

juninci			
Cabaline	295	200	Rasa locală
Porcine	2490	1150	M.Alb, metiși
Ovine total	320	52	Țurcană , Țigaie
din care oi + mioare	230	52	Țurcană , Țigaie
Caprine	91	72	Metiși
Măgari + catâri	-	-	-
Animale de blană	-	-	-
Păsări	23660	1300	Rase locale
Familii de albine	250	15	-
Păstrăvării	-	-	-
Altele	-	-	-

Tranzacții – vânzări/cumpărări:

Produsul	Număr gospodării							
	2002				2003			
	Vânzări		Cumpărări		Vânzări		Cumpărări	
	Nr. gospod .	Cant. cap/to	Nr. gospod .	Cant. cap/t o	Nr. gospod .	Cant. cap/t o	Nr gospod .	Cant. cap/t o
Vaci		23		15		27		16
Cai		51		10		52		12
Oi, miei		185		-		188		-
Capre		10		-		11		-
Porci		940		1050		1115		1070
Păsări		5000		3100		5500		3500
Lapte		2000 0		-		2100 0		-
Lână		0,5		-		0,6		-
Ouă		940		300		950		300
Miere		3		-		4		-
Legume		110		40		120		30
Fructe		10		30		15		25

Fân		200		-		300		-
Porumb		700		-		750		-
Grâu		200		-		220		-
Cartofi		500		-		550		-
Orz		50		-		45		-
Sfeclă furajeră		-		-		-		-
Secară		-		-		-		-
Floarea soarelui		-		-		-		-
Lemn		-		-		-		-
Alte materiale de construcți i		-		-		-		-
Teren		40		-		45		-
Altele		-		-		-		-

Structura culturilor agricole se prezintă astfel:

Cultura	Suprafața Ha.	Producția medie Kg./ha.
Grâu	320	2500
Orz	110	2300
Ovăz	380	1800
Porumb	580	3500
Cartofi	110	20000
Trifoliene	190	15000

La culturile de cereale după cum reiese din tabel sunt prezentate producțiile medii dar au fost și gospodari care au obținut 4000 kg. grâu la ha. dar și care au obținut 1500 kg., această diferență constă în greșeli tehnologice cum ar fi: nefolosirea la semănat a semințelor de calitate, neefectuarea la timp și de calitate a lucrărilor

agricole necesare culturii respective, nefertilizarea și neîntreținerea corespunzătoare a culturilor, recoltarea cu pierderi mari din cauza nerespectării momentului optim de recoltare sau folosirea utilajelor vechi și nereglate corespunzător.

Dotări agricole:

Dotări agricole	Număr
Tractoare: - până la 45 CP	-
- 46 – 65 CP	95
- peste 65 CP	-
Motocultoare	-
Motocositori	30
Pluguri pentru tractor	50
Pluguri cu tracțiune animală	28
Cultivatoare	12
Grape cu tracțiune mecanică	52
Combinatoare	-
Semănători cu tracțiune mecanică	34
Semănători cu tracțiune animală	15
Mașini pentru plantat cartofi	-
Mașini pentru împrăștiat îngrășăminte	7
Mașini de stropit și prăfuit cu tracțiune mecanică	-
Mașini de erbicidat	6
Combine autopropulsate pentru recoltat:	
- cereale păioase	12
- porumb	4
- furaje	4
Batoze pentru cereale păioase	1
Mașini pentru recoltat cartofi	-
Cositori cu tracțiune mecanică	2
Remorci pentru tractor	49
Autovehicule pentru transport mărfuri	375
Care și căruțe	160
Motopompe pentru irigat	-

Instalații pentru muls mecanic	-
Instalații pentru prepararea furajelor	-
Instalații pentru evacuarea dejecțiilor	-
Instalații/cazan pentru fabricat țuică	15
Alte utilaje agricole	10
Grajd pentru animale mari	600
Spații de depozitare pentru produse agricole	2
Fânar	706
Adăpost ovine	-
Adăpost porcine	400
Adăpost păsări	800
Alte anexe	300

Din tabel reiese că 90% din lucrările agricole se fac mecanizat, cetățenii deținând utilaje agricole mecanice și doar 10% se lucrează cu utilaje cu tracțiune animală pe terenurile în pantă.

Fostul S.M.A. a dispărut prin vânzarea utilajelor. Cea mai mare parte a utilajelor le-au cumpărat cetățenii din comună dar și alte persoane din județ. O secție mecanică agricolă a fost cumpărată de ing. mecanic Farcaș care a transformat-o în SRL prestând servicii agricole producătorilor agricoli din comuna Gurahonț iar în clădirile fostului S.M.A. s-a înființat SC „Romtextil” SRL în urma investiției unui cetățean italian care confecționează lenjerie de corp, prosoape, etc.

Alte dotări	Nr. gospodării posesoare
Autoturism	912
Bicicletă	800
Frigider – congelator	1200
Televizor	1500
Telefon	1100
Altele	335

Se poate spune că locuitorii comunei noastre duc un trai decent, majoritatea lor fiind dotați cu televizoare, telefoane, frigider, congelator, calculatoare, biciclete, autoturisme așa cum reiese din tabelul de mai sus.

NAVETISMUL

Întrucât în comună sunt atât instituții bugetare cât și private forța de muncă se asigură atât de locuitorii comunei cât și de cei din comunele învecinate. O altă parte din locuitorii comunei au la rândul lor locuri de muncă în altă parte. Situația se prezintă astfel:

a) numărul navetiștilor care vin în:

- agricultură – 10
- silvicultură – 12
- industrie – 17
- construcții – 10
- alte ramuri – 73

b) numărul navetiștilor care pleacă:

- în alte sate ale comunei – 5
- în alte comune – 8
- în orașe ale județului – 25
- în alte județe – 4
- în alte țări – navetism lunar – 18
- în agricultură – 3
- în silvicultură – 4
- în industrie – 21
- în construcții – 2
- în alte ramuri – 10

c) numărul navetiștilor care fac naveta:

- zilnic – 320
- săptămânal – 48
- lunar – 26

ÎNVĂȚĂMÂNTUL

În comuna Gurahonț școlile au luat ființă în sec. XVIII în perioada domniei lui Iosif II și Maria Tereza. Pentru construirea unei școli domnii suportau cheltuielile pentru materialele de construcție iar comuna era obligată să asigure munca fizică și transportul. Între anii 1860 – 1866 învățământul românesc din ținutul nostru ia un nou avânt. Se înființează școli aproape în toate satele ținutului iar în timpul primului război mondial multe școli au fost închise. Apoi s-a înființat Școala Ungurească din Gurahonț.

Tot în această perioadă s-a construit calea ferată Arad – Gurahonț și Fabrica de ciment precum și o grădiniță de copii. Unul din localurile școlii maghiare era situat pe actuala stradă Petre Ugliș Delapecica, colț cu strada N. Iorga cunoscută multă vreme „Școala lui Ugliș” deoarece după 1918 și-a desfășurat activitatea învățătorul Petre Ugliș. Școala a fost construită de maiștrii italieni care-au fost angajați de Societatea Anonimă Arad – Cenad și de către marele proprietar Boroșbeny.

În prezent în comuna noastră învățământul se desfășoară prin Grupul Școlar „Ioan Buteanu” care este format din :

a) învățământ preșcolar -	67 copii,	9 cadre didactice
b) învățământ primar -	104 elevi,	12 cadre didactice
c) învățământ gimnazial -	245 elevi,	
d) învățământ liceal -	271 elevi,	
e) învățământ profesional -	34 elevi,	49 cadre didactice
TOTAL	671 elevi.	70 cadre didactice

Grupul școlar cuprinde și o secție profesională care formează fermieri montani, tehnicieni montani și tehnicieni silvici. Cadrele care activează în învățământ sunt în număr de 70 din care:

- titulari total – 53, din care navetiști 11
- suplinitori – din care navetiști 2
- din care cu studii superioare – 13

SĂNĂTATEA

În comuna noastră sănătatea populației este asigurată de mai multe unități sanitare: un spital, două policlinici, două dispensare, două cabinete stomatologice, un laborator medical pentru analize, un laborator dentar și trei farmacii. Spitalul Gurahonț a fost construit prin anii 1955 – 1960 care a funcționat cu următoarele secții: pediatrie, interne, chirurgie, obstetrică – ginecologie, boli infectioase până în anul 2002 când în lipsă de fonduri bănești s-a transformat în spital ambulatoriu. În aceste unități sanitare lucrează 15 cadre cu studii superioare din care 7 navetiști, 30 cadre cu studii medii din care 12 navetiști.

Cauza principală a mortalității sunt bolile cardiace și de hipertensiune arterială. Medicina tradițională în comună este reprezentată doar de o persoană care este o bună cunoscătoare a plantelor medicinale, culegându-le și oferindu-le spre vânzare.

COMUNICAȚIILE

În comuna Gurahonț pe traseul DN 79 – centru – DH 708 s-a montat un cablu fibră optică la care s-a racordat centrala telefonică digitală care deservește atât comuna cât și satele Iosaș și Honțișor. De asemenea de-a lungul drumului DN 79 A Gurahonț – Buteni care traversează satul Bonțești s-a montat cablu de telecomunicații în fibră optică. Celelalte sate aparținătoare, Valea Mare, Pescari, Feniș, Zimbru și Dulcele funcționează pe linii telefonice aeriene cu centrale manuale.

Teritoriul comunei Gurahonț este traversat de la est la vest de DN 79 A, drum care asigură legătura cu partea de vest a județului și granița cu Ungaria iar în partea de est cu județul Hunedoara. În localitatea Gurahonț acest drum se intersectează cu DJ 708 care traversează Munții Zărandului asigurând legătura cu Valea Mureșului spre sud.

În localitatea Gurahonț nu există trasee de transport în comun locale. În schimb se prezintă linii de transport între localități respectiv:

- Arad – Gurahonț – Hălmagiu – 2 curse pe zi

- Brad – Gurahonț – Timișoara – 2 curse pe zi
- Gurahonț – toate celelalte sate aparținătoare comunei – 2 curse pe zi

Distanța până la prima stație CFR este de 250 metri din centrul comunei iar față de reședința de județ 100 km.

Circulația feroviară este asigurată prin gara CFR Gurahonț și gara CFR Bonțești. Celelalte sate din comună nu au gară CFR, acestea deplasându-se la gara Gurahonț sau Bonțești. Șosele total din cadru comunei 21 km. din care asfaltate 1,5 km.

ELECTRIFICAREA

Pe teritoriul comunei nu există gospodării neelectrificate. Ultimele sate electrificate au fost cătunul Brusturescu și satul Dulcele.

Brusturescu este alimentat dintr-un singur post de transformare legat la linia MT Avram Iancu – Dulcele iar satul Dulcele este alimentat de asemenea dintr-un singur post de transformare racordat la linia MT ramificație vest din linia Avram Iancu – Zimbru.

CULTURA

Edificiile culturale sunt reprezentate prin căminele culturale în număr de 11, biblioteci în număr de 5, una publică și patru școlare. În căminele culturale se desfășoară activități culturale cum ar fi: spectacole, serbări școlare, ședințe publice, nunți, baluri, căminul cultural din Gurahonț funcționând și pe post de cinematograf. Mai există terenuri de sport unde se desfășoară activități sportive. Printre altele mai întâlnim monumente istorice: troița ridicată în anul 1934 în cinstea memoriei lui Ioan Buteanu în apropierea locului morții acestuia, pe malul drept al râului Crișul Alb.

Bustul lui Ioan Buteanu din curtea liceului „Ioan Buteanu” din Gurahonț, construit din bronz în 1997, așezat pe un postament din marmură albă. Cimitirul eroilor din curtea bisericii ortodoxe unde sunt înmormântați zece elevi ai școlii de ofițeri în

rezervă nr. 2 – Bacău căzuți pe valea crișului Alb în cel de-al doilea război mondial și unde se mai află și o troiță din marmură albă.

RELIGIA

Religia este diversificată, în comună fiind credincioși de mai multe confesiuni:

- ortodocși – 85%
- romano-catolici – 0,08%
- neoprotestanți – 14%
- alte rituri – 0,02%

TÂRGURI, EXPOZIȚII

Annual se organizează în comună, în satul Zimbru serbarea câmpenească „La Pihoda”. Această serbare se organizează în prima duminică după Rusalii de către primărie și alte asociații și constă în muzică și dans tradițional, cântece din repertoriul zonei interpretate de cântăreți locali și momente folclorice. La Gurahonț pe valea Castanelor se organizează în luna iulie balul vânătorilor și pescarilor. Aceștia pregătesc afară la iarbă verde mâncare specifică pe care o servesc celor prezenți, însoțită de muzică și dans.

DIVERSE

Circumscripția sanitar – veterinară cuprinde un dispensar sanitar – veterinar cu sală de consultații, birouri medical – veterinare și tehnicieni și un apartament de locuit.

Momentan dispensarul este mai puțin folosit deoarece medicul de circumscripție s-a privatizat și a deschis o farmacie veterinară și cabinet medical veterinar acasă. În comună mai există încă o farmacie veterinară și cabinet medical veterinar tot proprietate privată, deci, la nivelul comunei funcționează două cabinete medical –

veterinare: Dr. Popa Mircea – care este și medic de circumscripție și Dr. Cuț Gheorghe și doi tehnicieni veterinari: Șerb Pavel și Șerb Lucian.

Pășunile și fânețele din comună sunt în suprafață de 4609 ha. din care 1150 ha. fânețe care sunt în zonele mai joase și se folosesc prin cosirea masei ierboase și transformarea în fân iar restul de 3459 ha. reprezintă pășunea întinsă pe dealuri. În această suprafață sunt incluse și terenuri de diferite grade de eroziune, suprafețe acoperite într-o mai mică sau mai mare măsură de vegetație lemnoasă. Unele suprafețe se găsesc pe pante abrupte inaccesibile animalelor și fără posibilitate de recoltare mecanică sau de pășunat cu animalele.

Vegetația lemnoasă din această zonă este dominată de stejar și fag și doar 10% brad și molid. Vegetația ierboasă prezintă variații în funcție de condițiile climatice și modul de folosire, astfel predomină *Festuca Rupicola*, *Poa Pratensis*, *Festuca Pratensis*. Pe etajele mai joase se găsesc *Lolium Perene*, *Dactylis Glomerata* și în unele locuri participă cu un 20% *Trifolium Repens* și *Trifolium Pratense*. În ultimii ani lucrările de întreținere a pășunilor sunt foarte puține, aceasta și datorită scăderii efectivelor de animale.